

Jaarverslag

Centrum voor Israëlstudies 2015

Postbus 80

6710 BB EDE

0318-696 577

www.centrumvoorisraelstudies.nl

cis@che.nl

Inhoudsopgave:

Algemeen	3
'Hoe zullen we Hem ontmoeten?'	3
Module postacademische educatie predikanten	4
Profilering binnen de CHE	4
Werkbezoek bestuur – ontmoetingen en nadere bezinning op koers	4
Contacten met Messiasbelijdende Joden	5
Vorbereiding bijbelstudieboek	5
Het werk in Israël	5
Terugkoppeling van Israël naar Nederland	6
Diaconale toerusting.....	6
Diaconale hulp	6
Diaconaal vrijwilligerswerk.....	7
Theologische bezinning, onderwijs en netwerken in Nederland.....	7
Publicaties	8
Bestuur en organisatie.....	9
Conclusie	9

Algemeen

In 2015 werd de ontwikkeling van het Centrum voor Israëlstudies (CIS) als kenniscentrum voortgezet. In het jaarplan werden vijf speerpunten opgenomen, die alle vijf gerealiseerd konden worden. Ze worden in de volgende paragrafen benoemd: de publicatie met een symposium op 15 juni, een blijvende plaats in de Postacademische Educatie voor predikanten, verdere profilering binnen de Christelijke Hogeschool te Ede (CHE), contact met Messiasbelijdende Joden en de voorbereiding van een bijbelstudieboek uit te geven in 2016.

De betekenis van de blijvende verbondenheid van de kerk met Israël werd op diverse manieren doordacht en onder de aandacht gebracht. Door steeds meer partners wordt het CIS gezien en in de eigen bezinning betrokken. In het onderwijs van de CHE heeft het CIS een blijvende plek, en de vruchten van de kenniscirculatie worden ook ingedragen in het academisch onderwijs aan de Theologische Universiteit te Apeldoorn (TUA) en te Kampen (TUK). Aan de kerkelijke reflectie op de verbondenheid met Israël heeft het CIS een eigen bijdrage kunnen leveren, waarbij het opnieuw van wezenlijk belang bleek te zijn dat we een grote diversiteit aan contacten in Israël hebben, die zijn gegroeid en worden onderhouden door de Israëlconsulent. We zijn ons ervan bewust dat dit een zaak is van vertrouwen dat langzaam is gegroeid, maar dat ook kwetsbaar blijft. Des te meer zijn we dankbaar dat de doelstelling die ons voor ogen stond in 2015 gerealiseerd kon worden en we een bijdrage konden leveren aan concrete ontmoetingen met het Joodse volk en de betekenis daarvan onder de aandacht konden brengen van kerken en christenen in Nederland.

'Hoe zullen we Hem ontmoeten?'

Een hoogtepunt was in dit jaar het verschijnen van een nieuwe publicatie, na enkele jaren van nauwe samenwerking met het Schechter Instituut te Jeruzalem: *Hoe zullen we Hem ontmoeten? Joden en Christenen in gesprek over het verlies van de tempel*. Deze bundel werd gelijktijdig in het Engels uitgebracht onder de titel: *The Presence of the Lost Temple. Report of a Jewish-Christian Dialogue*. De bundel doet verslag van een intensief geloofsgesprek tussen Joden en christenen in Jeruzalem en laat zien wat dit voor de deelnemers daaraan betekent.

Op 15 juni heeft het CIS een symposium georganiseerd met dezelfde titel: 'Hoe zullen we Hem ontmoeten?' O.a. rabbijn Shlomo Tucker – destijds rector van de rabbinenopleiding van het Schechter Instituut en fervent voorstander van het geloofsgesprek tussen Joden en christenen – was met een bijdrage aanwezig tijdens dit symposium met als locatie de Theologische Universiteit te Apeldoorn. In de diverse workshops waren zowel Joodse als christelijke gesprekspartners aanwezig, waarbij tevens de vraag aan de orde kwam hoe de Joods-christelijke ontmoeting ook in Nederland gestalte kan krijgen. Ruim honderd aanwezigen gaven blijk van nauwe betrokkenheid bij het thema.

Het thema 'Hoe zullen we Hem ontmoeten?' is vervolgens breder in de achterban gebracht door dit ook in het materiaal voor Israëlzondag te bespreken. Uit een groot aantal gemeenten binnen de Protestantse kerk en Christelijke Gereformeerde kerken kwamen bestellingen binnen voor de folders die op Israëlzondag konden worden uitgereikt. Een preekschets over het thema werd op de website ge-

zet, als ook een kinderprogramma over de tabernakel. Nieuw dit jaar was dat er materiaal beschikbaar werd gesteld voor jongeren met daarbij de mogelijkheid om met ds. Aart Brons te chatten over dit onderwerp.

Module postacademische educatie predikanten

In samenwerking met de Protestantse Theologische Universiteit (PThU) is er voor de tweede maal een module 'Onopgeefbaar verbonden...?!' gestart, ditmaal met 11 deelnemers. Onder leiding van prof.dr. Dineke Houtman en dr. Michael Mulder zijn de predikanten – na een drietal voorbereidende studiedagen – van 9 tot 20 november op reis geweest naar Israël. Hoogtepunt van deze reis was het seminar 'All in the family', een conferentie over de betekenis van de afstamming van Abraham in theologie en praktijk, met medewerking van dr. Faydra Shapiro, dr. Munther Isaac en dr. David Neuhaus.

Ondanks een aangepast programma, vanwege een minder groot aantal deelnemers dan verwacht, werd de module hoog gewaardeerd door de deelnemende predikanten, evenals door de participanten die hiervoor financieel commitment hebben gegeven. Tijdens de evaluerende verslag-dag was ook ds. Karin ten Broeke, preses van de Generale Synode van de Protestantse Kerk aanwezig. Het ligt in de bedoeling om in 2018 opnieuw een vergelijkbare module aan te bieden vanuit het CIS in samenwerking met de PThU; omdat er dan een nieuwe tranche in het programma van de postacademische educatie zal worden gestart is de verwachting dat het aantal deelnemers dan hoger zal kunnen zijn.

Via de website van het CIS kunt u het reisverslag lezen:

<http://www.centrumvoorisraelstudies.nl/info/studiereizen.php>

Profilering binnen de CHE

Een derde speerpunt in het jaarplan was de profilering van het CIS binnen de CHE. Het CIS is als kenniscentrum verankerd in het onderwijs van de Academie Theologie en via een verbredingsminor met een studentenreis in het onderwijs CHE-breed (dit jaar was deze van 8-22 oktober).

Door het aanbieden van een docentenreis werden de andere academies van de CHE opnieuw bij het thema Israël betrokken. Voor de reis die plaatsvond van 31 maart tot 9 april was goede belangstelling. Doordat docenten elkaar ook later met regelmaat ontmoeten en deels een bijdrage leveren aan de minor, ontstaat een netwerk van betrokkenen. Met name de verbinding met de vragen rond identiteit en beroep kwam tijdens de reis als een sterk punt naar voren.

Het is het vermelden waard dat de voorzitter van de raad van bestuur van de CHE, drs. Harmen van Wijnen, met de verbredingsminor-reis mee ging en op die manier betrokken werd bij de door het CIS beoogde ontmoeting en bewustwording.

Werkbezoek bestuur – ontmoetingen en nadere bezinning op koers

Aansluitend aan de genoemde docentenreis was er voor het eerst een werkbezoek van het bestuur, van 9 april – 14 april 2015. Een heel aantal voor het CIS relevante contacten werd bezocht. Door de vele ontmoetingen kreeg het bestuur een goede indruk van de keuzes die gemaakt moeten worden in het werk in Israël, de positie die het CIS heeft verworven, de mogelijkheden van het leggen van contacten maar ook de complexiteit om een goede weg hierin te vinden. De reis draagt bij aan de nadere bezinning op de koers van het CIS, onder meer met betrekking tot de vraag op welke manier

de post van de Israëlconsulent moet worden ingevuld na afloop van het contract met ds. Aart Brons.

Contacten met Messiasbelijdende Joden

Nadat in 2014 een bijzondere relatie was gelegd met de Helsinki Consultation door het organiseren van een internationale conferentie met Messiasbelijdende Joden in Ede, werd de directeur uitgenodigd om – als enige niet-Jood – een conferentie van Messiasbelijdende Joden in de VS bij te wonen. Hij heeft daar in weblogs en enkele artikelen over geschreven om de bijzondere positie van deze Joodse volgelingen van Jezus opnieuw onder de aandacht te brengen. Bij de zogeheten Hashivenu-conferentie zijn vooral Messiaanse Joden betrokken die er bewust voor kiezen om de Thora zo goed mogelijk te blijven volgen, vanuit de overtuiging dat die voor hen als Joden nog steeds geldt. Dat vraagt om heel eigen beslissingen, ook in het gemeentelijk leven. Uit alles blijkt hoe jong deze beweging is, en dat men zoekt naar een eigen weg. Een belangrijke voortrekker hierin is dr. Mark Kinzer. In zijn nieuwste boek vraagt hij ruimte om binnen de kerk als Joden te kunnen blijven leven, om zo bruggen te slaan tussen enerzijds de Joodse gemeenschap en anderzijds de kerk uit de heidenen. De directeur heeft o.m. in *Theologia Reformata* aandacht gevraagd voor dit appel. Daarmee zet het CIS een lijn voort die vanaf het begin aandacht kreeg: om voortdurend ruimte te blijven vragen voor de veelkleurige aanwezigheid van Messiasbelijdende Joden in het lichaam van Christus en zich te bezinnen op de betekenis daarvan voor de kerk. In het najaar vond een aparte ontmoeting met Mark Kinzer plaats met enkele personen uit het netwerk van het CIS, tijdens een bezoek van hem in Nederland.

Vorbereiding bijbelstudieboek

In de loop van het jaar is het idee om vanuit de praktijk van het CIS een bijbelstudieboek te maken verder geconcretiseerd. Het boek is bedoeld om in gesprekskringen een seizoen met het thema Israël bezig te zijn. Door de onderlinge samenwerking en afstemming is een genuanceerde en evenwichtige bundel ontstaan, die in de loop van 2016 zal verschijnen.

Het werk in Israël

De Israëlconsulent, ds. Aart Brons, woont en werkt sinds 2012 in Jeruzalem. Hij onderhoudt een veelheid en verscheidenheid aan contacten en relaties in Israël. Voor het CIS zijn deze essentieel. Centraal staan diverse contacten met religieuze Joden. Daarnaast zijn contacten aan de kant van Messiaanse Joden en van Palestijnse christenen van betekenis.

Een belangrijk platform voor Joods-christelijk contact is de Jerusalem Rainbow Group. Ds. Brons werd in juni voorzitter van deze groep. Enkele andere belangrijke contacten zijn: het *Schechter Institute of Jewish Studies*, de *Interfaith Encounter Association*, het *Caspari Center*, het *Bram Center*, *Bethlehem Bible College*, *Musalaha* en *Fraternity*. Laatstgenoemde is een christelijke organisatie die zich bezig houdt met de bezinning op (de relatie met) het Jodendom.

In april bezocht hij een driedaagse conferentie in Nazareth, georganiseerd door het *Nazareth Evangelical College*. Het thema was 'Come and See... - Evangelicals and Peacemaking'. In juni/juli nam hij deel aan het zomer-leerprogramma van de *Conservative Yeshiva* in Jeruzalem; naast Hebreeuwse

lessen volgde hij daar ook andere lessen. In juli nam hij deel aan de vierdaagse *International Bible Study Week*, waar Joden en christenen samen studeerden. Hij gaf er een lezing over 'The First Mega-project' (de toren van Babel).

Zijn vrouw Tineke Brons-Annot neemt als vrijwilliger actief deel aan werk van de stichting Elah, die zorg en aandacht geeft aan holocaust-survivors, die in de oorlogstijd in Nederland gewoond hebben en naar Israël zijn geëmigreerd. Dit werk is ook van belang door de contacten die het meebrengt.

Terugkoppeling van Israël naar Nederland

De terugkoppeling naar 'Nederland' gebeurde door artikelen voor diverse kerkelijke bladen en door het weblog *Ma Nisjma?* (www.centrumvoorisraelstudies.nl/ab). In 2015 hield hij twee keer een tournee. Thema's waren respectievelijk: 'Nieuw antisemitisme?' en 'Recht doen in relaties; over de praktijk van het Centrum voor Israëlstudies in Israël'. Hij hield op elf plaatsen presentaties.

In juni reisde hij naar Nederland om de presentatie bij te wonen van het boek 'Hoe zullen wij Hem ontmoeten? Joden en christenen in gesprek over het verlies van de tempel'. Hij verleende daarbij zijn medewerking aan een van de workshops. Hij is betrokken bij de diverse studiereizen die door het CIS georganiseerd worden. In april was er een reis voor docenten van de CHE, en een reis voor bestuursleden en medewerkers van het CIS. In oktober was er weer, zoals ieder jaar, een groep studenten van de CHE, in het kader van hun opleiding (als onderdeel van de module 'Israël, Bronnen en Beroep'). In november was er, nu voor de tweede keer, een reis voor predikanten van de Protestantse Kerk, in het kader van Permanente Educatie.

Diaconale toerusting

Diaconaal consulent Wilma Wolswinkel, MA verzorgde in vijf gemeenten (3x PKN, 2x CGK) een presentatieavond over diaconaal werk in Israël. Daarnaast verzorgde zij twee keer een catechisatieavond over de synagoge in Amersfoort (Adventkerk/Joriskerk). Door de christelijke basisscholen in Maarsse werd Yad Elie uitgekozen als gezamenlijk scholenproject. De diaconaal consulent gaf op drie basisscholen een presentatie voor zowel onder- als bovenbouw. Tot slot verzorgde zij een gastcollege over armoede in Israël tijdens de verbredingsminor op de CHE.

De diaconaal consulent schreef drie artikelen over specifieke diaconale projecten in Israël. In het juninummer van *Alle Volken* (GZB) schreef zij een artikel over de 'Youth Desert Encounter' van Musalaha. Voor *Verbonden* schreef zij een artikel over het werk van Jemima en Musalaha. In de folder voor Israëlzondag werd het project van Yad Elie in het Jerusalem Forest uitgelicht.

Diaconale hulp

Namens de GZB en Deputaten Diaconaat onderhoudt de diaconaal consulent de contacten met de partnerorganisaties in Israël en de Palestijnse gebieden. Wat betreft de GZB-projecten ging het dit jaar voornamelijk om een voortzetting van de projecten uit 2014:

1. Musalaha: Youth Desert Encounter (Messiasbelijdend/Arabisch)
2. Machaseh: steun aan Holocaust survivors (Messiasbelijdend)
3. Bethlehem Bible College: studiebeurs voor student Theologie (Arabisch)
4. Shepherd Society: werkgelegenheidsproject in Bethlehem (Arabisch)

Daarnaast toonde de GZB interesse voor de Bible Society in Israël. Samen met Arie van der Poel (regiocoördinator GZB) bracht de diaconaal consulent in april een bezoek aan Viktor Kalisher (directeur) wat resulteerde in een nieuw project: Bijbels voor hulpbehoevenden in Israël.

Voor de CGK onderhield Wilma contacten met Jemima en House of Light. Begin 2015 kwam STEP International in beeld. Een organisatie die op verschillende plekken op de Westbank Engelse lesprogramma's aanbiedt. De CGK was geïnteresseerd en met Gé Drayer bracht de diaconaal consulent in april een bezoek aan Ramallah. De organisatie wordt vanaf 2016 met een bijdrage ondersteund. Tot slot onderhield zij contacten met de Joodse organisatie Yad Elie, die zowel door de CGK als de GZB ondersteund wordt. Het afgelopen jaar werden onder de paraplu van Yad Elie drie projecten uitgevoerd:

1. Schoolmaaltijden voor kwetsbare kinderen in Jeruzalem
2. Schooltuintjesproject in achterstandswijken
3. Bosbouwproject in het Jerusalem Forest

Tijdens de bestuursreis werden de meeste projecten (op Musalaha na) bezocht. In Nederland waren er overleggen met Stichting Boete & Verzoening (april), de Joodse organisatie Aleh (juni) en STEP International (november).

Diaconaal vrijwilligerswerk

In februari was er een evaluatiegesprek met Dianne van der Wekken, die in 2014 drie maanden vrijwilligerswerk deed bij House of Light. In het partnernetwerk van het CIS zijn er veel mogelijkheden voor vrijwilligerswerk. Hier zit een behoorlijke potentie. Met Arie van der Poel (GZB) en Gé Drayer (CGK), maar ook tijdens de werkgroep Jeruzalempost, is er gesproken over het opzetten van een mogelijke vacaturebank. Wel werd meermalen gezegd dat het goed is ook de NEM hierbij te betrekken. Met hen zal hierover in 2016 het gesprek aangegaan worden.

Eind 2014 ontstond het idee voor een werkvakantie voor jongeren in samenwerking met Yad Elie. Begin 2015 werd een basisdocument hiervoor ontwikkeld. Het bleek echter lastig om een goede periode te vinden waarbij zowel de scholen in Israël als Nederlandse jongeren beschikbaar zijn. Bovendien speelde ook tijdsdruk een rol. Ook was er contact met Diane Palm (Project 1027/GZB) over het organiseren van een diaconale experience reis naar Israël in het voorjaar van 2017.

Theologische bezinning, onderwijs en netwerken in Nederland

De directeur, dr. Michael Mulder, doceerde Kerk en Israël aan de Christelijke Hogeschool te Ede, Judaica en Kerk en Israël aan de Theologische Universiteit te Apeldoorn en enkele malen aan de Theologische Universiteit te Kampen (GKV). Hij gaf daarnaast cursussen, bijdragen aan debatavonden, presentaties en gemeenteveningen in o.a. Spijkenisse (CGK), Amsterdam (voor theologisch studentendispuut Voetius en dispuut Themelios), Houten (CGK/NGK). Ook werd hij uitgenodigd om te spreken over Israël tijdens een seminar van de Opwekkingsconferentie. Op deze wijze worden ervaringen in Israël opgedaan direct verbonden met de praktijk van veel gemeenten, en krijgt de bezinning op het werk in Israël vanuit de reacties in Nederland steeds weer een stimulans: de door het CIS beoogde kenniscirculatie krijgt zo metterdaad gestalte.

In Nederland werd net als in Israël naast de voorbereidingen voor de al genoemde activiteiten een netwerk aan contacten onderhouden. De directeur is lid van het Overlegorgaan van Joden en christenen (OJEC), de Protestantse Raad voor kerk en Israël, een projectgroep over diversiteit en identiteit binnen de CHE; hij onderhoudt onder meer relaties met (gremia binnen) de Protestantse Kerk, de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), de Nederlands Gereformeerde Kerken, de Hersteld Hervormde Kerk, Christenen voor Israël, Near East Ministry en uiteraard de participanten van het CIS. Ook nam het CIS deel aan de GZB-beleidsbijeenkomst over Israël in oktober, een mooie manier om gestalte te geven aan beleidsontwikkeling als kenniscentrum.

Publicaties

Ds. Aart Brons:

- “God sprak Hebreeuws”, *Verbonden* (januari 2015)
- “Nieuw Hebreeuws”, *Verbonden* (april 2015)
- “Nieuw antisemitisme?”, *Verbonden* (september 2015)
- “Samen met Joden de Bijbel lezen”, *Verbonden* (sept. 2015)
- “Synagoge met Evangelie”, *Verbonden* (december 2015)

Preekschets over Psalm 19, voor de Israëlzondag 2015. Gepubliceerd op de website

(www.centrumvoorisraelstudies.nl/preken/ABrons_Ps.19.php)

Dr. Michael Mulder:

- Shlomo Tucker, Michael Mulder, *Hoe zullen we Hem ontmoeten? Joden en christenen in gesprek over het verlies van de tempel*, Amsterdam 2015
- Shlomo Tucker, Michael Mulder, *The Presence of the Lost Temple: Report of a Jewish-Christian Dialogue*, Amsterdam 2015
- “De eredienst van het hart, gebed in Joodse traditie” in Jan Minderhoud (red.), *Handboek voor gebed – Bezinning en handreiking voor de praktijk*, Zoetermeer 2015, 37-50
- “A Bond with Israel”, *LuxMundi* 34.3 (juni 2015), 7,8
- “Hoe zullen we Hem ontmoeten? Joden en christenen in gesprek”, *Verbonden* 59.2 (april 2015), 10
- “Jeruzalem in Tsjaad”, *Onderweg* 7 (4 april 2015), 28,29
- “Een eigen plaats voor Messiaanse Joden”, *Verbonden* 59.4 (dec. 2015), 10
- “Een bipolaire ecclesiologie? Uitdaging aan de kerk door de messiaanse Joodse theoloog Mark S. Kinzer”, *Theologia Reformata* 58.4 (dec. 2015), 399-403
- Boekbespreking van Paul Morris, *Het volk Israël leeft! Joodse thema’s in het Nieuwe Testament* (Nieuwdorp & Nunspeet: Ripe Publishing, 2015) in *RD*
- Bespreking van Oren R. Martin, *Bound for the Promised Land. The land promise in God’s redemptive plan*, *New Studies in Biblical Theology* (Downers Grove, Illinois: InterVarsity, 2015) in *Soteria*

Wilma Wolswinkel, MA:

- “Jemima: zorg aan gehandicapte kinderen rond Bethlehem”, *Verbonden* (januari 2015)
- “Een pan kokend water”, *Alle Volken* (juni 2015)
- “Musalaha: hoe de woestijn de weg opent naar verzoening”, *Verbonden* (september 2015)

Bestuur en organisatie

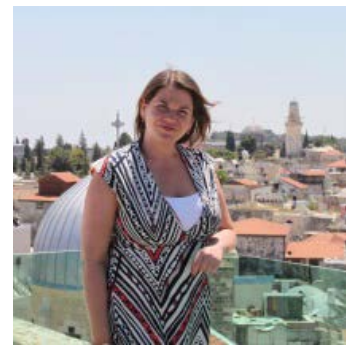
Het bestuur van het CIS bestond in 2015 uit 6 vertegenwoordigers van de drie participanten en een penningmeester, dhr. P. van Turennot. De GZB werd vertegenwoordigd door ds. A. Visser en mr. A. van der Poel; Deputaten Kerk en Israël werden vertegenwoordigd door ds. M.W. Vrijhof en drs. F.W. van der Rhee; de CHE door dhr. N. Belo, tevens waarnemend voorzitter, en dr. P.A. Siebesma.

Naast het bestuur functioneren twee werkgroepen. De werkgroep Jeruzalempost begeleidt het werk in Israël onder voorzitterschap van mevr. I. Bulten-van Dijk. De werkgroep Messiasbelijdende Joden, voorgezeten door dr. P.A. Siebesma, richt zich op de relatie met deze specifieke groep. Hierin hebben vertegenwoordigers van het bestuur van de Nederlandse Vereniging van Messiasbelijdende Joden, Hadderech, een plaats, alsmede een vertegenwoordiger van de Voortgezette Gereformeerde kerken in Nederland (vGKN), ds. J. Maliepaard; omdat prof. dr. E. de Boer afscheid nam van de werkgroep, was de plaats van de vertegenwoordiger van de GKV vacant. Beide werkgroepen ondersteunen de directeur door advies en praktische hulp.

Wilma Wolswinkel, MA is verantwoordelijk voor het diaconale werk, zowel in projectbegeleiding als in voorlichting en toerusting in kerken; haar arbeidsomvang is 0,4 fte. In Jeruzalem werken ds. Aart en Tineke Brons; ds. Brons is aangesteld voor 1,0 fte.

Mevr. Annemieke de Bruin-Steitner is voor 0,3 fte aangesteld als managementassistent. Zij begeleidt en coördineert de werkzaamheden, is aanspreekpunt, bewaakt bestuurlijke processen en geeft secretariële ondersteuning.

Dr. Michael Mulder is als directeur aangesteld voor 0,43 fte.

Conclusie

Met dankbaarheid constateren we dat de ontwikkeling van het CIS als kenniscentrum zich van jaar tot jaar verder ontplooit. We hopen en bidden dat de ontmoeting met Israël verder gestimuleerd zal worden en dat het CIS daar een positieve bijdrage aan zal blijven leveren in de komende jaren. Door alles heen komt de lof toe aan de God van Israël.